

Волох О.Ю., Коваленко Д.В.

ПРАВО НА ОСВІТУ І ПРОБЛЕМА ОСВІТНЬОЇ НЕРІВНОСТІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДЕРЖБЮДЖЕТНОЇ ТЕМИ)

Глибокі відмінності між регіонами, країнами, соціальними групами у рівні освіти та володінні передовими технологіями та інформацією складають **проблему освітньої нерівності**. На початку XXI ст. прогресивні технології, що спираються на використання знання, інформації, інтелекту, людського потенціалу, переважно сконцентровані в економічно розвинених країнах, тоді як багато країн, що розвиваються, до числа яких, на жаль, належить й Україна суттєво відстають у розвитку науки, технологій та освіти.

Розвинені країни виділяють значну частину свого ВВП на цілі освіти, охорони здоров'я та підготовки кадрів. За деякими прогнозами, попри всі зусилля ЮНЕСКО, у 2015р. понад чверть населення світу буде жити у країнах, які не мають можливості забезпечити навіть загальну початкову освіту.

До критеріїв **рівня розвиненості системи освіти** належить вимога такої **організації освітньої сфери**, завдяки якій створюються можливості для повноцінного розвитку особистості, всебічної підготовки всіх залучених у цю інфраструктуру до адекватної участі в суспільному житті, вихованні здібностей, пов'язаних з формуванням систематизованого цілісного знання про світ, інтеріорізації усталених культурних стереотипів. Сучасний освітньо-виховний процес повинен сприяти визріванню у людині потреби у набутті, а потім застосуванні соціальних, особистісних, пізнавальних запитів знань і вмінь, які гарантують її готовність до подальшого розвитку як члена спільноти (в тому числі приймати зважені рішення, самостійно, критично оцінюючи себе і власні вчинки, поведінку оточуючих людей, всього, що відбувається в соціумі тощо).

Для об'єктивної оцінки рівня освіти людини потрібен чіткий **аналіз освітнього простору**: яким чином він організований, чим заповнений, чи надає можливість для формування та активної реалізації творчих потенцій особистості, як між собою корелюють освітні інститути, що входять в його склад, якою є їхня роль на різних вікових етапах життя індивіда, якою мірою освітній простір забезпечує його адекватну соціалізацію, чи сприяє синхронності в розвитку людини і соціальних процесів тощо.

Проте забезпечення зазначених вище складових, пов'язаних з нормальним функціонуванням освітнього простору неможливе без чіткого аналізу та осмислення ступеню соціальної репрезентативності освіти, тобто її доступності для широких верств населення, якості отриманих знань та можливостей їх реалізації в суспільно-корисній діяльності. Цей комплекс питань є вельми актуальним для України, основний закон якої надає право на

освіту кожному громадянину. Проте, здійснення задекларованих норм у соціальній практиці, на жаль, натикається на велику кількість проблем, до числа яких належить небезпечність рівних можливостей в отриманні освіти, передусім, вищої: в даному контексті особливо актуалізується цінність європейської освіти, яка ґрунтується на багатому історичному досвіді міжкультурного обміну. Велике прагнення пізнати світ й отримати універсальне знання спонукало до створення у XII ст. перших європейських університетів. Зниження інтересу до фундаментальної освіти, що спостерігається в наш час, до основ загальноосвітніх дисциплін змушує замислитися про необхідність регулювання освітніх процесів, в першу чергу, з боку держави. Розв'язанню зазначеного вище комплексу питань мають сприяти програми, розроблені професійними освітніми закладами, скерованими на роботу в царинах культури, політики, економіки та юриспруденції.

Так, уряд Португалії знайшов правильне рішення на користь доступної цілісної освіти. В Україні багато приватних інститутів було переведено на державне фінансування й були визначені три ключових умови успішної реалізації та розвитку освітніх програм. Ці умови вимагають дотримання державою й відповідальними особами наступних принципів соціального регулювання: 1) вільна конкуренція, 2) доступність інформації та 3) доцільність знання. Два останніх принципи, безсумнівно, є актуальним для України.

У США протягом тривалого часу існує добре розвинена інформаційна мережа в системі освіти, яка дозволяє інститутам і коледжам здійснювати вільну передачу інформації про одиницю кредитно-балової успішності кожного студента і надавати інформацію щодо учбової літератури, яка вимагається. Проте, в Європі така система обміну результатами процесу навчання студента наразі є відсутньою. Ця обставина безпосередньо відбивається на якості освіти і свідчить про занепад інтересу до освіти в цілому.

Таким чином, держави Європи, не виключаючи й Україну, яка крок за кроком інтегрується в європейський освітньо-науковий простір повинні скерувати всі сили місцевих та регіональних рівнів на розвиток національної інформаційної мережі в системі освіти, що має стати неодмінною передумовою реалізації права кожного індивіда на освіту. Тільки об'єднані зусилля держав світу зможуть вплинути на створення глобальної, світової інформаційної мережі в системі освіти, з відповідним соціально-економічним та правовим забезпеченням, яка дозволить перейти на абсолютно новий рівень **вільного доступу** до цілісного знання та професійної освіти.